

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsak
torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje
za celo leto 14 K, za pol leta 7 K;
za četrt leta 3-50 K, mesečno 1.20 K.
za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrt
leta 4 K; za Ameriko za pol leta
9-50 K za četrt leta 4-80 K

Pesemna številka 18 v.

Reklamacije so poštne proste
Nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Rokopisi se ne vračajo.
Inserati: Enostopna peti-vrstica
(širina 88 mm) za enkrat 20 vin,
večkrat po dogovoru.

127. šteč.

V Ljubljani, v torek, dne 23. novembra 1909.

Leto XII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo
„Rdečega Prapora“, Ljubljana. — Za denarne pošiljave
naročila an list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo
„Rdečega Prapora“, Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Manifestacijski shod socialistične inter- nacionale v Ljubljani.

Ljubljansko delavstvo je obhajalo v nedeljo
praznik kakor ga še ni doživelo: Ljubljano so po-
častili s svojim prihodom zastopniki bratovskih
strank, odlični vodniki in bojovníki proletariata, ki
so bili slovenskemu delavstvu že davno znani po
svojem napornem delu za osvoboditev proletariata,
ki jih pa ljubljansko delavstvo še ni videla s svo-
jimi očmi in še ni slišalo na lastna ušesa. De-
lavska srca so žarela veselja, ko so videla v svoji
sredi poslanca sodr. Adlerja in sodr. Ren-
nerja kot zastopnika nemško-avstrijske socialno-
demokratske stranke, sodr. Brúha in dr. Šme-
rala, odposlanca češko-slovanske bratske stranke,
drž. poslanca Scabarja iz Trsta, sodruga Tu-
covića iz Beograda, sodr. Raušerja, Jakšića
in Salamunovića iz Hercegovine ter sodr.
Bukšega in Demetrovića iz Zagreba. V Ljub-
ljani je bila zbrana mala „internacionala“, in kaj
naravnostnega, da se je na manifestacijskem shodu,
na katerem se je zbralo okrog 1500 delavcev, raz-
pravljalo o stališču socialne demokracije
do narodnostnega vprašanja. Naši narod-
njaki predstavljajo slovenskemu delavstvu drugo-
rodne socialne demokrate kod vzor-narodnjake;
češki prav tako kakor nemški zastopniki, italijanski
prav tako kot srbski so prav odločno zavrnili to
protekcijo naših nacionalističnih frazerjev in naši
narodnjaki so izkusili blamažo, da si hujše misliti
ni mogóce.

V predsedništvo so bili izvoljeni sodrugi Ethin
Kristan, dr. Henrik Tuma (Gorica), Ivan
Regent (Trst), Vilim Haramina (Pulj).

Po pozdravnem uvodnem nagovoru sodr.
Eth. Kristana, povzame viharno pozdravljen

drž. poslanec sodr. dr. Adler (Dunaj)

besedo: Čast mi je, cenjeni sodrugi, da Vam spo-
ročam pozdrave avstrijsko-nemške socialne demo-
kracije. Veseli me, da prisestvujem pri tem zna-
menitem aktu, ki obeta jugoslovanskemu proleta-
riatu bogatih sadov. Nemci, Čehi in Italijani pri-
hajamo v tuje mesto, in vendar prihajamo ne kot
tujci, ampak kot bojovníki k sobojovníkom, kot so-
cialni demokrate k socialnim demokratom, v pre-
pričanju, da bojujete izredno težak boj. Slovanski
jug nam podaja silno sliko: mladi narodi množe
svoje sile in krepe svojo samozavest in v tem pro-
cesu tvori ravno proletariata, ki mu meščanstvo
odreka narodni čut, merilo kulturnega razvoja. Na-
hajamo se na razbeljenih tleh; tu se ne bojujeta
slovenski in nemški narod, temveč umikajoča se
birokracija, ki zlorablja nemško ime, se méri s slo-
venskim meščanstvom. V tem preklanju birokrac-
ije ne vidimo rešitve narodnega vprašanja; ne vi-
dimo ga v pobijanju šip in tudi ne v kroglih
soldateske. Mi pobijamo hinavščino in razredni
egoizem meščanskih nemških strank, ki so slepo
orodje birokracije, kakor pobijate Vi svoje me-
ščanske stranke, ki se zavijajo v narodni plašč.
Vaš boj velja demagogom a la Šusteršič, Krek, ki
se v parlamentu izdajajo za najnetejše demokrate,
ki pa so v resnici največji sovražniki in škodljivci
ljudstva. Nemški proletariata se dobro zaveda, kak-
šnega ogromnega pomena je Vaše delo. Brez osvo-
boditve, brez avtonomije vseh narodov, tudi nemški
narod ne more doseči svoje avtonomije; Vaš na-

predek je naš napredek. Na grobu birokratične
diktature mora izrasti nova zveza svobodnih na-
rodov. — Mednarodni smo, ker smo narodni v
najboljšem pomenu besede in ker ljubimo svoj
narod; proletariata utelešuje v vsakem narodu naj-
plemenitejši del. V tem smislu pozdravljam jugo-
slovanski proletariata. (Burno odobravanje.)

Dmitrij Tucović (Beograd)

živahno aklamiran izvaja sledeče: Iz Srbije pri-
hajam s prepričanjem, da smo ob vojni krizi ko-
rektno ravnali s stališča internacionalizma. V času
vojne nevarnosti je sodrug Kaclerović v skupščini
protestiral proti prelivanju krvi — za Kaclerovićem
je stala ogromna masa srbskega ljudstva. Kot
solnce jasno je, da razdor ni izvirail iz spora na-
rodov, temveč iz prepričanj vladajočih razredov, ki
nosijo vso odgovornost za vojno nevarnost. Da v
tej akutni krizi nismo izgubili niti enega sodruga,
kaže, kako globoko umeva proletariata svojo stvar;
tudi nadalje hočemo ostati tolmači socialno-demo-
kratične internacionalne. V boju za osvoboditev
proletariata je delo za narodno osvoboditev. Misel
jugoslovanske konference je bližja avstrijskim Jugo-
slovanom kot Srbom iz kraljevine, vendar je med
nami popolno sporazumljenje, ker vemo, da nas
le kulturna zajednica jugoslovanska popelje iz do-
sedanje osamljenosti in blokade. Na naše sodelo-
vanje se lahko zanašate, ker smo i v Srbiji in na
Bulgarskem in v Turčiji za isto idejo: za spajanje
narodno sibihi v močne skupine, ki se upro evrop-
skemu kapitalu. Mi nismo pangermanci, panslavisti,
ker smo pansocialisti. (Viharno ploskanje.)

Državni poslanec Raimundo Scabar (Trst)

prinaša od jadranskih bregov iskrene pozdrave
italijanskega proletariata. Zagotavljam Vas, pravi
govornik, da italijansko delavstvo vzlic hujskanju
nacionalističnih politikanov v svojem srcu ni za-
strupljeno s šovinistično ideologijo in da se bo
ramo ob rami s slovanskim proletariatom zvesto
bojevalo proti razrednemu zatiranju za dosego
socialističnega ideala. (Hrupno odobravanje.)

Sodr. Ant. Brúha (Praga)

izvaja paralelo med jugoslovanskim in češkim pro-
letariatom; obadva izraščata iz enake težkih okol-
nosti, vsak korak k osoboditvi je težko in krevno
pridobljen. Naša buržoazija nam podtika narodno
izdajstvo, kakor se dogaja i vam; imenuje nas
nedomoljubne, ker ne dopuščamo zlorabe delavstva
v šovinistične svrhe. Internacionalno stališče je
trdna granitna podlaga našega dela, naših bojov
in naših uspehov; pred 12 leti so nas izobčili iz
naroda zaradi protidržavnopravnega proglasa, toda
okrepili smo se in postali mogočni. Mednarodna
solidarnost mora vezati vse narode v boju proti
kapitalistični buržoaziji. (Bučni soglav.)

Sodr. Sreten Jakšić (Sarajevo)

pozdravlja v imenu herceg-bosenskega proletariata,
ki se je pred nekaj leti strokovno, pred pol letom
pa politično organiziral. — Pred 30 leti se je iz-
vršila okupacija Hercegovine pod firmo uvedbe
reda, toda glavna svrha je bila: eksploatacija po
avstro-ogrskega kapitalu. Aneksija se je izvršila pod
firmo uvedbe ustavnih razmer. Toda obljuba je
ostala obljuba: izdelani ustavni načrt ni drugega,
kot izigravanje naroda proti naredu, je karikatura,
slabša od starega absolutizma. Avstro-ogrske vlade
vedo predobro, da je njihov edini nasprotnik pro-
letariata, da je opozicija meščanskih strank neresna.
Pogoji proletarskega napredka niso ugodni; bosan-
ski narod je gospodarsko in kulturno zaostal, fev-

dalnega sistema nismo še preživeli: kmet še zmerom
tlačani agi in mu plačuje desetino. Fevdalizem še
bolj komplicira ves položaj, ker dodaja buržoaziji,
birokraciji in klerikalizmu zaveznika, socializmu
krčevitega sovražnika. Naša socialistična dolžnost je,
da bosanskemu narodu s kulturnim delom doka-
žemo, da je en narod in da je glavni njegov
škodljivec: kapitalistični sistem. V tem delu se bo-
sanski proletariata stika s proletariatom drugih
narodov, s kojim ga veže mednarodna solidarnost.
(Živahno odobravanje.)

Državni poslanec dr. Karel Renner (Dunaj).

Nemška buržoazija hoče po vsi sili, da naj gleda-
mo v vas svoje sovražnike; mi pa manifestiramo bra-
tovsko prijateljstvo. Razredna solidarnost je bila
ob zadnji vojni nevarnosti postavljena pred težko
izkušnjo, ki jo je sijajno prestala. Sodruga Kacle-
rović in dr. Adler sta v kritičnem trenutku prote-
stirala proti prelivanju krvi. Nato pride govornik
na jugoslovansko vprašanje in izvaja nekako sle-
deče: Če vzame eden jugoslovanskih sodrugov potno
palico v roke in zapusti deželo avstrijskega cesarja,
opazi, da govore ljudje v deželah ogrskega kralja
isti jezik; in v aneksiranih deželah, kjer vladar še
imena nima, se govori isti jezik, kot v deželi Ka-
ragordjevićev in sultana. Ali se vam ne dozdeva,
da je preveč kron, preveč vladarjev za majhen
narod? (Viharno veselost.) V teh deželah časte ka-
toliskega boga, molijo pravoslavne boga in alaha
— ali se vam ne zdi preveč bogov za ta delavski
narod. Šopiri se črno-žolta birokracija — veliko
preveč uniform za te uboge ljudi. Socialni de-
mokratje, ki se ne ozirajo na te mnogostevilne
gospode, vidijo v Jugoslovanih en narod. Da se
združi Jugoslovanstvo v en narod, da postane kot
člen v socialistični verigi, v tem smislu pozdravljam
jugoslovanski proletariata. (Gromovit aplavz.)

(Konec prih.)

Jugoslovanska konferenca.

V nedeljo so se zbrali v Ljubljani pooblašeni
zastopniki jugoslovanskega delavstva iz vseh slo-
venskih in hrvatskih krajev Avstrije, iz Hrvatske in
Slavonije ter iz Bosne in Hercegovine, a kot gostje
so se jim pridružili zastopniki srbskega, češkega,
avstrijsko-nemškega ter italijanskega delavstva. Zbrali
so se, da se posvetuje o vprašanju, ki bi bilo v
prvi vrsti moralo in že zdavnaj moralo pripraviti
meščanstvo vseh prizadetih narodov do resnega in
stvarnega dela: O jugoslovanskem vprašanju, ki so
ga poklicani razredi tako zanemarili, da je ostala
le še prazna fraza. Če ne bi bilo nobenega drugega
dejstva kakor to, da so vse organizacije socialno-
demokratskega delavstva odposlale svoje zastop-
nike na to konferenco, bi bil že to velevažen sim-
ptom, da se čuti v širokih ljudskih slojih, četudi
morda bolj nejasno, potreba po nekaki uspešni re-
šitvi tega, pač zelo kompliciranega, a za vse dele
vitalnega vprašanja. Socialna demokracija se ni po-
dala na tako težavno polje iz same objesti. Kdor
ve, koliko volje za pozitivno in stvarno delo je v
vseh delih jugoslovanske socialne demokracije in
kako so vse moči preobložene z delom, bo razumel,
da je morala biti za konferenco resnična in občutna
potreba ker sicer ne bi bilo nikomur prišlo na mi-
sel nakladati si nepotrebnega dela.

Konferenca je pa sama pokazala, da res ob-
stoja taka potreba in ni se čuditi, da jo najbolj
čuti kulturna in za kulturo delujoča socialna demo-
kracija. Zato je bilo pa že od začetka gotovo, da
ne bo konferenca mogla miniti brez uspeha, da ne

pa lahko konstatiramo, da je dosegla velik pomen in da sadovi njenega dela ne bodo ostali skriti.

Konferenca se je vršila v hotelu «Tivoli». Otvoril jo je v imenu izvrševalnega odbora jugoslovanske socialno-demokratske stranke v nedeljo ob 3. popoldne sodrug Etbin Kristan. V predsedništvo so bili izvoljeni sodrugi dr. Dermota (Gorica), Vilim Bukšeg (Zagreb) in Salamunovič (Sarajevo). Na predlog predsednika se je sklenilo, da se obravnavajo posamezne točke dnevnega reda v sledeči vrsti:

1. Socialna demokracija in jugoslovansko vprašanje;
2. Politični položaj in jugoslovanska socialna demokracija;
3. Zveza jugoslovanskih socialno-demokratskih strank.

Kot poročevalec o 1. točki je dobil besedo sohr.

Etbin Kristan

ki je izvajal približno sledeče:

Pred kratkim se je izvršil v Ljubljani dogodek, ne zgodovinski, a vendar značilen za presojo in stanje vprašanja, koga imamo v razpravi.

Hrvatsko pevsko društvo «Kolo» je priredilo v «Unionu» koncert. Brez obzira in brez vprašanja, jeli bo proizvajanje dobro ali ne, je bilo sprejeto z navdušenjem in po dveh ali treh točkah se je jelo sipati cvetje na pevce in ko je čez 2 dni prišlo v gledališče, se je prizor ponavljal. — Takrat se je človeku vsiljevala misel, kako malo je sposobno to naše meščanstvo za razumevanje jugoslovanskega vprašanja, ki je staro že 100 let.

Vprašati se moramo, ali je ideja samaposebi tako neplodna, da do danes ni porodila ničesar drugega kot to, da izda vsako leto «Slov. Matica» po 1 hrvatsko knjigo in «Hrv. Matica» 1 slovensko? Ali je taka ideja sploh sposobna za življenje ali ne?

Z meščanskega stališča se ne morejo najti pota, ki bi vodila do cilja in ne cilj v jasnih konturah. — Vse je bilo le politično sanjarstvo; aneksija Bosne in Hercegovine je to tudi vnovič jasno pokazala.

Srbi in Hrvatje so trdili, da imajo o aneksiji govoriti le oni sami, le oni reševati to vprašanje. Pri tej priliki je padla tudi beseda o trializmu, jedro tega vprašanja je tudi popolnoma nejasno.

Bilo bi smešno pričakovati, da bodo Jugoslovani kot pritlikovska država zapirali močnim narodom pot do morja.

V Avstriji imamo dualizem, ki pomeni hegemonijo dveh narodov. Ali rešitev narodnega vprašanja se dotika vseh narodov, ki žive v tej monarhiji.

Politična metoda pri reševanju jugoslovanskega vprašanja je utopična in popolnoma neplodna.

Jedro jugoslovanskega vprašanja nam je jasno šele, če pomislimo, da sestoji jugoslovanstvo iz samih drobec, katerih mnogi ne vedo, kam spadajo. Ti drobci, ki se imenujejo «jugoslovanski narodi», so vsak za se popolnoma nesposobni za kulturno življenje, dokler niso narodno združeni. Njih usoda je klaverno vegetiranje v lastno škodo in v škodo kulture širšega človeštva.

Od Prešernove dobe sem velja n. pr. kot aksiom, da so Slovenci samostojen narod, a jaz se upam trdit: Slovenci niso samostojen narod, temveč le odlomek še nekonsolidiranega naroda.

Kako naj se trdi o skupini ljudi, ki si s svojim jezikom ne more pridobiti najpotrebnejše kulture in potrebuje za to tujih jezikov, da živi svoje narodno življenje?

Slovenski medicinar, tehnik, filozof se ne more izobraziti v lastnem jeziku.

Pa nimamo kaj upanja za bodočnost, da se ta položaj spremeni. Ne! Z maloštevilnost slovenskega naroda, ki je ne paralizira noben drug faktor, nam daje ta odgovor.

Recimo, da imamo 100 slovenskih medicincev, pa naj se to število poveča na 400, ali je mogoče, da se na tej podlagi razvija slovenska medicinska znanost in literatura?

Slep bi bil, kdor bi to trdil. In naša literatura? Ne! Pri drugih jugoslovanskih narodih vidimo ravno tisto uboštvo.

V Zagrebu imajo vseučilišče že od 70. let, pa še do danes niso izpričevala veljavna pri nas. Vseučilišče tudi še do danes nima medicinske fakultete in je morda še pol stoletja ne dobi.

Vzrok vsem so klaverno kulturne razmere hrvatskega naroda.

Znanstvene literature nimajo nič več kakor mi, beletristika se pa vga, eno leto več pri njih,

drugo pri nas. Tako je tudi pri ostalih «jugoslovanskih narodih». Povsod samo vegetiranje, za katerim pa pride prejalislej gotov pogin.

Vse dosedanje reševanje je bilo jugoslovanskemu vprašanju bolj v škodo, nego v propeh. S samim oktroiranjem, n. pr. ilirsko gibanje, se ne da ničesar doseči!

Kulturnemu zedinjenju jugoslovanskih narodov nas ni ilirizem prav nič približal.

Naša buržoazija se z narodnostjo le igra in z njo kupčuje. Vzglede je povsod dovolj, zlasti na Sp. Štajerskem. Pri nam tudi statistika podaja lepo sliko: število prebivalstva mest in trgov raste in sicer povečavajo to število Slovenci, ki se pa v veliki večini potujčijo, germanizirajo; v današnjem boju ni za nas temelja za obstanek. Torej poroče kdo potem, se pa kar hitro germanizirajmo, saj Hrvati sami ničesar nimajo. Ne tako! Kar smo mi dosedaj ustvarili kot slovenski narod, to se mora kulturi ohraniti. Individuum, ki se zaveda svoje smrtnosti, hoče vendar nekaj ohraniti, hoče, da za njim nekaj ostane. Človek zapusti svoje otroke, ki naj nadaljujejo njegovo življenje, izpolnijo njegove cilje.

V tem položaju so danes jugoslovanski narodi in v prvi vrsti mi Slovenci. Kot narodni individuum imamo pričakovati smrt. Kaj nam je tu storiti?

Povsod opazamo, da se sorodno družijo s sorodnim, da tako oboje najbolje ohrani svojo individualnost. Kaj pa briga socialno demokracijo to vprašanje, kaj se ravno ona v to vtika? poroče kdo.

To je naša praktična potreba, da se more naše delo razvijati; ravno kulturna klavernost in naša razkovanost najbolj ovirata razvoj socialne demokracije med jugoslovanskimi narodi.

Po celem svetu je socialna demokracija faktor, moč, ne le z idejami, ampak tudi po svoji realni vsebini. Drugod nastopa socialna demokracija z močnimi organizacijami s časopisjem in tiskom. Mi pa radi decentralizacije jugoslovanskih narodov a priori ne moremo ničesar doseči. Če se izda med Čehi, Nemci Francozi brošura, je treba pri nas za to petkratnega dela in petkratnih stroškov. Ravno tisk pa želimo kot socialni demokratje dobiti v roke, orožje, brez katerega ne moremo naprej. — Centrame, ki jih ustvarja kapitalizem, hoče socialna demokracija uporabiti v dosegu svojih ciljev. Mogoče, da se izvrši v daljši bodočnosti večje osredotočenje narodov, toda zakaj bi ne smeli iskati pota v ono bodočnost, ki čaka, če ne nas, pa naše otroke.

Logična rešitev narodnega vprašanja s stališča socialne demokracije je: združitev Jugoslovancev v narodno celoto. Vsi Jugoslovani govorijo en jezik s posameznimi narečji, kakor vidimo to pri Italijanih, Nemcih i. t. d. Pa na kak način pridemo do tega cilja; do skupnega jugoslovanskega jezika? Ne podajam znanstvene metode, temveč le svoj nazor. S kakim oktroiranjem se ne opravi nič, sentimentalnost tudi še velja, obstoječa imena so priljubljena. Težave pa se zelo pomanjšajo, če naša naloga ni kopirati n. pr. kako zedinjenje italijanstva, ampak pri teh razmerah, ki obstojajo danes iskati potov, ki vodijo do zedinjenja Jugoslovancev. Ime nam ni najvažnejše, gre se nam zato, kako se bo ta narod med seboj razumel. Razširjati razumevanje hrvatskega jezika in cirilice, oz. latinice med Jugoslovani, bi naj bila pot do cilja. Razvoj sam odmeta to, kar ni za rabo. Po tej poti bi se privedli ljudje do tega, da bi spoznali praktičnost ene pisave in ene gramatike in rezultat tega bi bil, da bi 15 do 16 milijonov ljudi imelo eno pisavo in eno govorico, ki bi tvorili eno kulturno enoto.

Dalje prih.

Dijaške kuhinje.

Dalje in konec.

Na Slovenskem si v politiki grenimo življenje. Pri nas nosimo kot pol. nasprotniki sovraštvo tudi v zasebno, gospodarsko, socialno življenje. Včas mora biti, ponekod pa je naravnost zoperno. Gotovo je to tedaj, ko je treba naši ljubeznivi kreditni srečki, revnemu gimnazijcu pomagati s par kronami do vsaj enkratnega nasičenja na dan.

Pametni smoter medsebojne pomoči je v oziru dijaških kuhinj ta, da se brez ozira na narodnost, veroizpovedanje, politično mišljenje staršev nadarjeni revni fantje prehranjujejo. Dolžnost vseh strankarjev je, da ne zahtevajo od oskrbnistva kuhinje, da se naj kaj drugega zahteva od fanta za sprejem. To vedstvo mora biti jako objektivno, da ne moti vzajemnosti različnih zalagateljev kuhinj. In tudi naš fant si dela v naših časih že v

gimnaziji nekaj pojmov o državi, državnem, družbenem življenju. Fant že tudi razlikuje razne stranke; sin je svojega časa; kar v zraku visi, kar z malekom pije, se ne da zatajevati. — In mlad je, ideali so v njem živi; — vsaj prijatelju mora povedati med kolegi — hoče, mora izgovarjati, kar mu je na jeziku. Fant ni mašina, on je živo bitje, ki ima nalog, vaditi se v pojmovanju, vezbati se v dialektiki, pridobivati si dosti znanja; fantu se je treba pripravljati za prav hude boje za kruh. Čim več ljudi, tem manj bo prostora pri omizju prehranitve, ako bi gospodarstvo še dolgo bilo uravnano tako, kakor je sedaj. Vse naj preštudira mlad človek, naj pridobiva razgled na življenje z visokega in prav iz blizu, naj pregleda preteklost, naj vidi v vseh pojavih sedanjosti; v njej in v bodočnosti bode živel, delal. Sedanjost je predpogoj bodočnosti. In iz naše sedanjosti pridejo mladeniči dosti bolj poučeni iz ljudskih sol — naše življenje uči tudi več mladičev kakor v prejšnjih časih. Naša sedanjost ima široke, visoke horizonte. Ljudje že letajo po zraku in skoro bodo iskali, kje so nebesa; pekla niso našli pod zemljo in prišli so že daleč pod njo; poznajo jo vseskozi.

Kolesa časa še nobena moč ni ustavila. Naj si je bilo in je še kat. duhovenstvo v Avstriji mogočno, naj si ima nad slov. kmetom vso moč, zadržati, zadušiti vendar ne more, kar hoče čas in kar je v razvoju časa. Tudi slovenstvo bo šlo s tem časom. Ako ni bilo mogoče ustaviti tega gibanja, ga zajemata še lažje Lah in Nemec in napravita potem račun na naši zemlji s preteklostjo in njenimi gospodarskimi, socialnimi, političnimi strankami, ki hočejo še živeti. Naš fant mora biti časa sin — drugače je za nič, in bo za nič kot mož. Ako ga hočejo odvrčati od časovnih vprašanj in ga siliti, da misli, čustvuje, kakor se je pojmovalo, čustvovalo v kaki samostanski soli srednjega veka in ako je kaka oblast nad njim, ki od njega zahteva to drugačno vedenje, potem se dela iz odkritosrčnega mladega človeka 20. stoletja potuhnjene hinave. — Tirolsko ni mojstrovalo časovnega razvoja ne v Avstriji, ne na Italijanskem, ne na Francoskem, Nemškem. Še toliko zaduhla Kranjska tudi ne bo mogla storiti tega.

Kdor je bil kdaj gojenec naših konviktov, ve povedati, da so ti vzgajali največje sovražnike duhovenstva in verskega sploh. Mladi misleči ljudje so se v teh zavodih silili čez pametno mero moliti, v cerkev hoditi, izpovedovati se, prisostvovati duhovnim vajam itd. Fantje so mej temi eksercijami bili v duhu drugod in prav iz srca se jim je studilo to počenjanje, ki jim je vzelo toliko zlatega mladostnega časa, kateri bi se lahko porabljal za zbijanje žoge ali za izprehod na prostem zraku. Taki se potem z velikim veseljem prebirali Lessinga, Straussa, Renana in druge kat. cerkvi nemile pisatelje in v njih iskali potrditve svojih nazorov; taki so dogmatiko najbolje študirali, iščoč mesta, iz katerih so delali svoje sklepe.

V Novem Mestu je neki pater frančiškan osnoval dijaško Marijino družbo. Po šolskih postavah je to snovanje prepovedano. Kakor je misliti, bode kr. dež. šolski svet potrdil to družbovanje. Ljudje se smejejo temu. Da se gimnazijci družijo za vezbanje v kakem nauku, da pišejo kak časopis zase, to se je zgodilo, ali da bi se fantje še povrh obli-gatnih molitev in duhovnih vaj posebej vezbali v mehaničnem momljanju očenasa in češćene Marije, to pa gotovo ni zraslo med dijaki; če bi, bila bi naša gimnazijska mladina pomilovanja vredna. Kdor je bil dijak, ve, kako smo bili vsi veseli, ko je šel profesor verouka s prižnice in ko je rekel; ite missa est. V konviktu je eden dijakov molil, bral molitve, drugi smo se pa prerarirali za šolo. Oktet pevcev je pel pri maši: Hier liegt vor deiner Majestät, drugi pevci so pa kaj prijetnega prebirali. Tako je v življenju teh fantov! Marijino družbovanje fantov res ni pametno, ker več kakor očenasa in par Marijinih pesem se ne boste naučili v tem družbovanju. Marijinih pesem pa ne bodo peli z onim občutkom, kakor one lepe narodne pesmi, ki so vzete iz narodnega življenja. Kmetijski fant, ki ostaja doma, je nekaj čudnega v takem družbovanju, ali nekaj razvedrila je v njem za njega, posebno če se shajajo fantje z Marijinimi devicami. Ali da bi gimnazijalec mogel v takem družbovanju pridobiti kaj večje omike, večjega duševnega horizonta, ali se kako pravno čedno razveseljevati, lahko zanikujem. S povzdignjenimi glavami ne bodo hodili za zastavo Marijinih družb. Saj se najdejo prav pobožne narave, ali ta oste-

tativna pobožnost le pristoja mlademu človeku, še manj pa fantu, ki se ima učiti za življenje, ne pa se pripravljati za nebesa. Zdaj ima 16 let in kje je še 70 let! In potem, kaka korist bi bila v tem za gimnazijca? »Wenn fromme anständige Männer einmal sind beim Rosenkranze, so zieht man schwer sie ab: so ist ist brünstige Beschaulichkeit,« je pisal Shakespeare. Kaj takega se ne bo dogajalo med našimi fanti; oni so vse kaj drugega nego pobožneži take sorte, pač pa se bo marsikateri vzgajal za potuhnjence, hinavca, ki se bo v poznejšem življenju sramoval tega hinavstva in kateremu bo to grenilo spomine mladosti. Stradal sem, slabo sem bil oblečen, stanoval sem v kaki luknji pri stari ženski in zaradi ubozega grizljaja dijaške kuhinje sem pa bil potuhnjeneč, hinavec, bo marsikateri rekel! — Tudi to se dogaja, da duhovniki, ki vodijo kako dijaško kuhinjo, izbirajo med fanti, da dajo hrano le takim, katere dobe v Marijino družbo, ali o katerih mislijo, da jih pripravijo, da prisežejo na vse neumnosti, katere hoče oživotvoriti kat. duhovenstvo na Kranjskem. Drugod na Slovenskem so v tem oziru drevesa previsoko zrasla. — Prepričan sem in upam, da bo ta pretirana bogoljubnost, to siljenje mladih ljudi v za nje nesmiselne družbe v svrhu duhovenskih vaj doseglo ravno nasprotno in prijatelji svobodne misli se lahko veselimo talentov, ki bodo postavljali enkrat v zasmeh tako društvovanje in se veselimo že naprej mlajših mož, ki bodo v masi ljudstva uničevali podloge nadvlade kat. duhovenstva nad našo maso. To pride tako gotovo, kakor so prihajali do zdaj iz konviktov in jezuitskih sol najhujši sovražniki učiteljstva take duševne vzgoje. Ali prav grdo se mi vendar vidi, ako se lačnemu revežu da dar in se zraven sili, da mora kaj storiti, kar mu ne gre od srca, — ali se mu podari hrana pod pogojem, da stori to in ono. To ni izraz dobrega srca; dijaška kuhinja se tako izrablja v dosego prav neplemenitih namenov, ako se dogaja kaj takega. Govori se: svojih bodočih sovražnikov ne bom redil! — Kaj pa veste, kaj bo iz mladeniča? Ali morete siliti vzgojo, ki je nasprotna časovnemu razvoju? Fant je res nepopisana tabla — ali na to ne bodele vi, ki ste sovražniki in morate biti sovražniki časovni omiki, ker je že davno prekorčila omiko vaše nekdanje šole, s katero stojite in padete, — pisali svojih črk, ampak pisali jih bo čas in njegov nauk, njegova veda, kakor jih je še vsak, tudi vaš čas pisal v zgodnjem srednjem veku, ko je graščak se še držal na kladi ubozega katoliškega tiskarja in ste vi hvalili kot bogu dopadljivo njegovo trpljenje in blagoslavljali krščansko ljubezen kmetovih jetniščarjev.

Ali je že kdo posvetnajskih podpiralcev dijaških kuhinj zahteval, da se morajo fantje siliti v kako politično smer ali društvovanje liberalnih, soc. demokratičnih pripadnikov, ali je že kdo izjavil, da ne plačuje za take, ki bi utegnili postati duhovniki ali privrženci duhovnikov-politikov? Ali je kdo zahteval, da se morajo fantje, ki dobivajo v dijaški kuhinji ubogo hrano, vzgajati brezversko ali kot sovražniki duhovenstva!

Na Slovenskem je skoraj nemogoče kako socialno delo. Na toliko strani je treba plačevati prostovoljen davek; plačilo tega davka pa, ki bi moral biti za vsakega rojaka, ki zamore kaj dati, obli-gaten davek, katerega človek najraje plačuje, se pa ogreni po neumnostih, katerih so že sili tudi duhovenstvu vdani ljudje. Zaradi tega trpejo fantje posvetni ljudje ne sodelujejo z veseljem in tako pride le malo na dijaško mizo. — V naših mladih revnih razmerah zamore kako dijaško kuhinjo vzdrževati le zadružno delo duhovnikov in posvetnjakov. Sami ne premorejo tega ne duhovniki, katere hudo obdavičujejo njih politični boji in ne posvetnjaki, kateri po večini ne vedo ceniti velike vrednosti za našo družbo, ako rešimo talente, ki se sami ne morejo preriniti skozi srednje šole. Naše gospodarstvo socializira vse razmere; ljudje se odvajajo, klicati državo na pomoč, kateri morajo podvojeno vračati, kar jim daje. Ali smo se tega svesti ali ne, nasproti lačnemu otroku, učencu, di-jaku se oglašuje v nas živeče socialne navade, socialna naziranja, katere smo podedovali od prednikov. Tudi mi živimo v nekem mravljišču, panju.

Prosim v imenu fantov, da vsak prizadetih členov omenjene zadruge, drug drugemu omogoči sodelovanje, zalaga v namene dijaške kuhinje v Novem Mestu, da ne pride do tega, da bo moral naš revni fant zopet hoditi od hiše do hiše za

hrano. Vzemimo zlaganje trpi, odkar se je ustancila Mavijina družba med dijaki in se sliši, da je članstvo pri tej družbi posebno priporočilo za sprejem v kuhinjo in bodo dobivali le taki dijaki hrano v kuhinji, ki se brezpogojno podvržejo v vsem življenju duhovniku, ki vodi oskrbovanje naše kuhinje. Ako bo to, potem se je bati, da pridemo zopet do poniževalnega beračenja hrane po hišah.

— Ali posvetni družabniki te prostovoljne zadruge ne bodo krivi, ako se pokaže, da tuji na tem zgolj humanitarnem polju ne more živeti zadruge.

Dr. Slanc.

Shodi.

Idrija. V nedeljo 28. novembra se vrši v Idriji pri »Črnem orlu« javen ljudski shod z dnevnim redom: »Draginja in politični položaj v Avstriji«. Govori sodr. Anton Kristan iz Ljubljane. Začetek shoda ob 9. uri dop. Pozivljajo se vsi prebivalci Idrije, da se udeležijo tega važnega zborovanja.

Sp. Idrija. V nedeljo 28. novembra pop. se vrši v Sp. Idriji v sobi rudarskega društva javni ljudski shod z dnevnim redom: »Vzroki obstoječe draginje v naših krajih«. — Govori sodr. Anton Kristan iz Ljubljane. — Začetek ob 3. uri popoldne. Pridite vsi, kmetje, obrtniki in delavci!

Domače vesti.

— **Soci. ino demokratična zveza** v državnem zboru ima v torek ob 4. popoldne sejo.

— **Državni zbor** ima sejo v sredo ob 2. popoldne. Na dnevnem redu je volitev odseka, ki se mu imajo odkazati nujni predlogi radi draginje. Pred zborniško sejo bo ob 11. dopoldne posvetovanje klubskih načelnikov.

— **Shode o škofovi brošuri** so začeli prirejati klerikalci v Ljubljani in po celi deželi, in sicer tako številno, kakor da gre za kdove kako nena-vaden in važen političen dogodek. S tem dogodekom demagogija klerikalne stranke vrhunec. Ko je škof izdal svojo knjižico, bi se bilo lahko mislilo, da je le njemu spodrsnilo in nerodnost bi bila šla lahko le na njegov osebni račun. To je bilo misliti tembolj, ker je »Slovenec« kaj dolgo popolnoma molčal o celi stvari. Postalo je že nekoliko bolj sumljivo, ko je jelo klerikalno glasilo polniti svoja predala s celimi kopami notic o knjižici. Sedaj, ko so začeli smrdljivo komedijo sistematično vlatiti po shodih, pa ni nič več sumljivo, ampak povsem gotovo je, da imamo opraviti z navadno svinjarijo. Naj se gospodje nič ne izgovarjajo, da se tudi o taki knjižici lahko posteno govori. Že sklicavanje shodov s takim nečednim dnevnim redom je spekulacija na instinkte najnižjega in najgršega značaja. In sploh: Kaj morejo klerikalci o tej brošuri povedati, da bi bil učinek čeden? Seveda razumemo, kaj pravzaprav hočejo. Napeti hočejo vse strune proti liberalcem. Nam pač ne pride na misel, da bi katerikoli politični stranki zamerili boj ali pa da bi se postavljali kot varuhi liberalcev. Toda da bi namen posvečeval celo taka sredstva, nam ne bo nihče dopovedal. Kako se znajo klerikalci drugače škandalizirati radi vsake, če se tako čiste nagote v umetnosti, ki ne more biti nikoli pohujšljiva. Tu pa rabijo sami nagoto, neumetniško in nečisto nagoto kot re-klamo in sredstvo za shode! Če je bila škofova knjižica zmota, ne more to več biti zmota, pač pa je dokaz, da je klerikalcem dobro vsako sredstvo, če si le obljubujejo od njega hipno korist. Mogoče, da semterlja s tako spekulacijo za trenotek res kaj pridobe. Ampak gotovo pa je, da pojdejo ob takem kučiranju s svojim vozom še hitreje navzdol, nego bi bil človek mislil ob normalnem razvoju. Da nas to ne žalosti, se razume.

— **Delavska tiskovna družba v Ljubljani** je nedavno izdala zbirko povesti sodr. E. Kristana pod naslovom »Francka in drugo«. Cena 50 vin. Naroča se pri »Del. tisk. družbi v Ljubljani«. — Sodruga opozarjamo pri tej priložnosti, naj postanejo člani »Del. tisk. družbe«. Pristopnina znaša eno krono!

— **Knjigovodski tečaj »Vzajemnosti«**. Vsek petek od 8. do 10. zvečer se bo vršil v prostorih Delavske tiskovne družbe knjigovodski tečaj. Vodil ga bo sodr. Anton Kristan. Prvi večer bo v petek, dne 26. novembra. Kdor se do tega dne prikladi, bo se vsprejel. Na poznejše priklase se ne bo z ozirom na način pouka jemalo ozira.

— **Konsumno društvo za Ljubljano in okolico** prosi vse člane, naj do 29. t. m. oddajo v predajalnih konsumnega društva (na Glincah, Vodmatu in v Šiški) svoje dividendne znamke in članske knjižice. — Prosi se tudi vsi člani v interesu razvoja društva, naj agitirajo z vsemi svojimi močmi, da pridobe novih članov, novih odjemalcev in novih sebojevnikov. Na delo — vsak, komur je mar naš napredek!

— **Predavanje »Vzajemnosti«** bo zopet v četrtek v »Mestnem domu«, in sicer bo predaval ces. svetnik profesor Franke o »Pogojih kulture«. Ker misli predavatelj pojasniti nekatere zemljepisne pojme, ki jih je na vsak način treba poznati, če se hoče razumevati razvoj človeške družbe in bo svoje predavanje ilustriral z demonstracijami na

globusu in zemljevidu, bodo naši delavci gotovo zopet imeli jako zanimiv večer in je pričakovati, da se udeležijo predavanja v čim največjem številu.

— **Čuden atentat.** Na Dunaju je umrl stotnik generalnega staba Rikard Mader v okolčinah, po katerih je bilo prvi hip misliti, da mu je padla kap. Šele pozneje se je dognalo, da je bil zastrupljen, in sicer na zelo čuden način. Več častnikov na Dunaju je dobilo po pošti zavitke, v katerih so bili znani oblatni kapsli, kakršni se dajejo v lekarnah za zdravila, ki imajo neprijeten okus. Priloženo pismo je pripovedovalo, da je to sredstvo, ki povečuje moško moč. Imenovani stotnik je brez posebne misli poizkusil tisto reč in kmalu je bil mrtev. Preiskava drugih takih pošiljatev je dognala, da je bil v onih oblatih ciankali, hud strup, ki človeka skoraj hipno umori. Kdo je razpošiljal tista pisma, se še ne ve.

— **Tržaška klepetulja**, ki sliši na ime »Edinost«, je prinesla v svoji 320. številki z dne 16. novembra t. l. pod naslovom: »Kako se postopa z našim ljudstvom na državni železnici!!« notico o strašnem dogodku, ki se je haje izvršil med postajama Stanjel in Dutovlje. Mučnik je bil seveda zopet pošten narodnjakar, ki je hotel, razgret od vipavskega vinskega duha, v damskem kupeju sedečim damam delati svoje neslane dovtipke. Baje je bil bolehen in ni mogel prenašati dima. Zakaj pa je hotel biti ravno v damskem kupeju, ko se vendar pri vsakem vlaku nabajajo oddelki za nekadike? Resnica je, da je na vsak način hotel vstopiti v damski kupe, kar pa je moškim strogo prepovedano. Ker ga sprevodnik ni tam pustil, mu je narodnjakar grozil z naznanilom na ravateljstvo, češ, da je sprevodnik surovo ravnal z njim. V Dutovljah pa je hotel uteči, ker ga je bilo strah pred posledicami, kar pa mu je sprevodnik zabranil in ga oddal po predpisih tamošnjemu postajenačelniku. Kdor ni na glavo padel, čita lahko med vrsticami notice v »Edinosti«, da stvar le ni taka, kakor jo opisuje njen dopisnik, in da ima to zavijanje le namen, obdati se s sijajem narodnega mučeništva. Kakor smo imeli priložnost, opazovati v drugem slučaju, smo videli, kako narodno mučeništvo praznaprav izgleda. Ni še ravno dolgo od tega, ko so v nočni vlak iz Jesenic v Trst, v Prvačini vstopili stitje narodno »olikani« fantki, ki so še mokri za ušesi, med njimi tudi neki Jaklič. Razgrajali so kakor divjaki, kakršnih si niti v srednji Afriki misliti ne moremo in nadlegovali potnike, dokler niso blizu Opčine pospali. Sprevodnik se je vzlic temu vedel jako uljudno. Bil je upoln mladi naraščaj tudi poln višjih duhov. Da pa domisljajci okolo klepetave, brezbože tetke ne bodo menili, da je to le izmisleno, jim se povemo, da je bilo to dne 24. oktobra t. l. Kje je torej mučeništvo?! Opazovalec.

Dopisi.

Spodnja Šiška. Pri zadnji občinski seji se je sklenilo zvišanje občinske doklade na vse neposredne davke za leto 1910 od 19% na 24% (in ne 23%, to je bila pomota stavca), katere doklado oziroma zvišanje utemeljuje občinski svet s sledečim proračunom: Izdatki ozirov. potrebščine: 1. Honorar župana K 2400. 2. Prižigalec luči K 520. 3. Dva stražnika K 2120. 4. Bolniška blagajna K 18. 5. Olje za svetilke K 300. 6. Poprava svetilk K 20. 7. Papir in črnilo K 50. 8. Tiskovine K 100. 9. Nepričakovano K 100. 10. Delavci na cesti K 500. 11. Poprava orodja K 140. 12. Davek od premoženja K 140. 13. Pesek in šuta K 1000. 14. Zavarovanje poslopj K 9. 15. Podpora ubogim K 500. 16. Kurjava pisarne K 50. 17. Oskrbovanje treh oseb v hiralnici K 1200. 18. Oskrbnina Waidi Romeo K 500. 19. Nepričakovana podpora K 600. 20. Šolske potrebščine K 4361.70 v. 21. Obresti in amortizacija dolga K 7552. 22. Prispevek požarni brambi K 200. Skupaj 22.370 K 70 v. — Dohodki: 1. Globe K 250. 2. Stavbne takse K 50. 3. Gostilniški licenci K 1000. 4. Pasji davek K 250. 5. Zenitovanske zglasnice K 30. 6. Stanovanje Michelič K 100. 7. Lov K 265. 8. Mrljski ogledi K 50. 9. Meso ogled K 500. 10. Nabava deželna naklada K 7000. 11. Fekaličen voz K 505. Skupaj K 10.000 — Potrebščina: 22.380 K 70 v. — Dohodki: K 10.000. Primankljaj 12.380 K 70 v. Za doklade podvrženih neposrednih davkov za Spodnjo Šiško je predpisan znesek 51.393 K 32 vin. Tedaj bode od tega zneska 24% doklada znašala 12.382 K 34 v, katere svota pokriva proračunani primankljaj. Z ozirom na jako zanemarjene razmere v občini se je občinski svet po previdnem razmotrivanju odločil, občinsko doklado zvišati za 5%, ter smatra, da je to zvišanje popolnoma upravičeno.

Zahtevajte po vseh gostilnah, kavarnah in brivnicah

„Rdeči Prapor“!

Shod unije rudarjev na Dunaju.

Dalje.

Hein (Kostenblatt). Ebertov referat je bila huda tožba proti vladi in proti meščanskim strankam, ki vganjajo narodnostno gonjo, namesto da bi se pečali z življenjskimi vprašanji. Razsodišča, ki so določena v zakonu, niso kaj vredna. Preden bi

pršlo do obravnave, bi delavca že davno ne bilo več v kraju in podjetnik bi sploh ne hotel v razpravo. Ako bi ne imeli rudarskega združnega zakona, bi lahko dosegli mnogo boljše nadzorstvo, kakor je pa utegnemo ob tem nestvoru. Pred odločitvijo tako važne stvari bi se že moralo doseči sporazumljenje.

Papuga (Poljska Ostrava). Ne razumem, kako bi se moglo prepustiti volitev nadzornikov vladi. Moravsko-oslavski delegatje se ne strinjajo s kompromisom. Rajše nič nego to! Imeli ne bi nobene varstva. Imeli bi potem toliko boja s to napravo, da bi nam manjkalo časa za organizacijo.

Poslanec Reumann: Vprašanje je: Ali naj čakamo nove postave glede rudniškega nadzorstva, da bodo delavci postali nadzorniki, ali naj že po sedanjih zakonskih določbah postanejo delavci nadzorniki? Če kdo misli, da so že zdaj potrebni delavski nadzorniki, se s tem še ne trdi, da je proti volitvi nadzornikov. Vemo, da je razloček med imenovanimi in voljenimi nadzorniki. Imenovani nadzornik je državni uradnik, in ni gotovo, ali bo delal v interesu delavcev ali ne. Pri voljenem ni o tem dvoma, ker bi ga sicer v drugič ne volili. Treba je pa tudi vpoštevati, da bi se pravice voljenega nadzornika čim najbolj omejile. Če glasujemo za imenovanje, dobimo prej delavske nadzornike. Lahko pritrdimo, da se že zdaj imenuje nadzornike, ne bomo pa odnehali od zahteve, da se uvede primerno nadzorovanje po voljenih paznikih. Zakonski načrt glede volitve nadzornikov bomo zopet predložili in priganjali, da se čimprej razpravlja o njem. To pa naj ne ovira imenovanja nadzornikov že zdaj. Nek govornik je rekel, da se čudi, kako je mogoče prepustiti vladi imenovanje nadzornikov. To pravico pa že ima vlada, in če bi bili tako močni, da to izpremenimo, bi pač našli pomočke zato. Toda do danes volitve še nismo mogli doseči in moremo le reči: Dokler se imenuje, naj bodo delavci imenovani. Ako se trudimo doseči nekaj nepopolnega, ker je polno še nedosegljivo, se ne sme smatrati, da je to škodljivo. Ako nadzornik vidi, da preti nevarnost zaradi nizkih akordnih mezd, tega ne more prezreti. (Ebert: Toda nadzorniki ne smejo na to gledati, ker sicer ne morejo biti več voljeni!) Glede podrobnosti se pač da razpravljati. Menim, če se kompromis izvede, bo to le v prid. (Jarolim: Dvorni svetnik Homann je rekel: Za to ne potrebujem nobenega zakona. Preskrbite mi denar od finančnega ministra, pa imate asistente!) Dalje prih.

Svojim čitateljem priporočamo, da se ozirajo na take tvrdke, ki inserirajo v našem listu.

H. Suttner

Ljubljana: Mestni trg
razpošilja ure, zlatnino in srebrnino na vse kraje sveta, obrnite se zanesljivo na domačo slovensko tvrdko. — Veliki novi cenik zastoj.
Novost: Ploščnata, tanka, prava nikelnasta Anker-Roskopf ura, na 6 kamnov, pokrovi ostanejo vedno beli, prav natančno 36 ur idoča K 4-50. — Srebrne ure od 6 K naprej. — Večletno jamstvo. Ako blago ne ugaja, se denar vrne nazaj. — Veržice s slov. trakovi: nikelnasta K 1-20, srebrna K 5.—. 24

50 % prihranka

na stroških v gospodinjstvu in vobče trdno zdravje dosežejo v rodovini tiste gospodinjke, ki kupujejo namesto kave, čaja, sladnega čaja i. t. d. najboljše in najcenejše hranivo, imenovano

Sladin

t. j. dr. Trnkoczyja sladni čaj. Sladinu je treba dodajati malo mleka in sladkorja, zaradi tega se pri njem mnogo prihrani. En zavoje 1/4 kg velja 50 vinarjev. Po pošti pošiljamo najmanj pet zavojev. Glavna zaloga v Ljubljani, lekarna Trnkoczy.

Kavarna
'Unione' v Trstu
ulica Caserma in Torre Blanca
se priporoča.

Kupujte

šolske potrebščine

le v trgovini s papirjem

Ivan Vrečko

Ljubljana, Sv. Petra cesta 31.

Zaradi preselitve 10 % popusta.

Restavracija 'International'

v Ljubljani, ob Resljevi cesti št. 22
v bližini južnega kolodvora se priporoča.
Točijo se pristna vina in izborna sveže pivo.

Gorka in mrzla jedila.
Na razpolago je lep senčnat vrt in salon.
Kegljišče.

Postrežba točna. Cene zmerne.
Na obilen poset vabi **Marija Petrič**
restavratorka.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša tvrdka za naročevanje osir. nakupovanje!

Čopčev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodih po 1/2, 1/4, 1/8 in 1 kg. 104—108

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in najlepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štodilna, brezbarvna in barvastega za pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravljena za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Ustanovljeno
l. 1832.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
l. 1832.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Madžobo za usnje.

Oljnatih barv, priznane najboljše.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpežnega.

Glisa, alabasterskega in štukaturnega.

Karbollneja, najboljšega.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhih, kemičnih, prstenih in rudniških.

Kleja za mizarje in sobne slikarje.

Vzorov za slikarje, najnovjših.

V založbi „Rdečega Prapora“ v Ljubljani

je ravnokar izšel

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne uslužbenice
za navadno leto 1910.

Ta koledar izhaja že deseto leto. Vsebina mu je med drugim naslednja: Koledar. Tabela za železničarje. Množilna razpredelnica. Kolkovne lestvice. Poštni tarif. Inozemske denarne vrednosti. Stara mera in nova. Koliko plačam osebne dohodnine. Koliko plačam vojne takse. Nekaj dogodkov iz zgodovine. Vzhod, ki se dviga. Alkohol in železničarji. Žena in socialistični tisk. Drobiž in beleške za vsak dan v letu. — Razun te vsebine prinaša koledar sliko sodruga Etlina Kristana.

Ta bogata vsebina priča, da je koledar vsega priporočila vreden za vsakogar. Razpošiljati se prične takoj. Organizacije in posamezne naročnike kar najljubše prosimo, da ga naroče čimprej, zakaj pošiljatev more biti le tedaj točna, če se naročniki zglase pravočasno.

Cena v platno vezanemu izvodu je 80 vin., po pošti 10 vin. več.

Zaupniki organizacij, ki naroče več izvodov, dobe
10 % popusta.

Pri naročilih na posamezne izvode se priporoča, da se pošilja denar naprej, drugače se izvrši naročilo po povzetju.

Naročila in denar je poslati

Upravi „Rdečega Prapora“ v Ljubljani.